

Zásadní porušení Dohody o sídle OSN ze strany Spojených států a argumenty pro trvalé přesídlení do Ženevy

Organizace spojených národů existuje, aby poskytovala univerzální fórum, kde suverénní státy jednají jako rovné. Tento princip univerzality je životaschopný pouze tehdy, pokud mají všechny členské státy přístup k sídlu organizace bez politické diskriminace.

Dohoda o sídle z roku 1947 mezi Organizací spojených národů a Spojenými státy tento princip zakotvila. USA jako hostitelský stát se zavázaly, že nebudou bránit přesunu zástupců členských států do a ze sídla OSN. Nedávné události – zejména **odmítnutí víz palestinské delegaci** v září 2025 a **odvolání víza kolumbijskému prezidentu Gustavu Petrovi** o několik dní později – však ukazují, že USA tento závazek nedodržely. Nejedná se o ojedinělé chyby, ale o součást politického vzorce zaměřeného na kritiku americké politiky na Blízkém východě.

Takové chování představuje *zásadní porušení* Dohody o sídle. Podle mezinárodního práva opravňuje zásadní porušení druhou stranu – v tomto případě Organizaci spojených národů – k pozastavení nebo ukončení svých závazků. Valné shromáždění, vykonávající svou pravomoc podle **článku 20 Charty OSN**, by mělo reagovat trvalým přesídlením svých zasedání do Ženevy.

Právní argumenty: Zásadní porušení Dohody o sídle

Článek 13 Dohody o sídle ukládá Spojeným státům povinnost zajistit neomezený přístup pro zástupce členských států na zasedání OSN. Tato povinnost je absolutní: nezávisí na politickém obsahu projevů delegátů ani na bilaterálních vztazích mezi USA a státem delegáta.

Důkazy o porušení v roce 2025

- **Odmítnutí víz palestinské delegaci:** USA odepřely víza palestinským představitelům, včetně prezidenta Mahmúda Abbáse, čímž znemožnily jejich osobní účast na Valném shromáždění. Abbás vystoupil na Valném shromáždění na dálku 25. září 2025.
- **Odvolání víza prezidentu Gustavu Petrovi:** 27. září USA zrušily vízum Petrovi krátce poté, co se připojil k propalestinskému shromáždění v New Yorku a kritizoval politiku USA vůči Izraeli.
- **Širší vzorec:** Tyto akce zapadají do širšího trendu ochoty USA bránit delegacím, které považují za politicky nepohodlné.

Precedent z roku 1988 je jasný: když USA odepřely vízum Jásiru Arafatovi, Valné shromáždění odhlasovalo konání svého zasedání v Ženevě. To ukazuje jak schopnost USA porušit své závazky, tak pravomoc Shromáždění jednat.

Zásadní porušení podle mezinárodního práva

Článek 60 **Vídeňské úmluvy o právu smluv (1969)** definuje zásadní porušení jako porušení ustanovení nezbytného pro splnění účelu smlouvy. Samotným účelem Dohody o sídle je zaručit univerzální přístup. Opakované odmítání a rušení víz tento účel přímo podkopává.

Organizace spojených národů, jako neporušující strana, je oprávněna považovat Dohodu za neplatnou.

Pravomoc Valného shromáždění k přesídlení

Článek 20 Charty OSN stanoví, že Valné shromáždění se bude scházet „v takovém čase a místě, jak samo určí“. Tato pravomoc je nezávislá na Radě bezpečnosti; neexistuje veto nad místy zasedání.

Valné shromáždění tedy může přijmout usnesení:

1. Prohlásit USA za stranu, která zásadně porušila Dohodu o sídle;
2. Potvrdit svou pravomoc určit místo svého zasedání;
3. Přesunout svá zasedání do Ženevy.

Pokud by USA protestovaly, spor by měl být předložen **Mezinárodnímu soudnímu dvoru (ICJ)**. Článek 21 Dohody o sídle již stanoví arbitráž a v případech jejího neúspěchu jurisdikci ICJ. Valné shromáždění by také mohlo požádat o **poradní stanovisko** podle článku 96 Charty.

Praktická proveditelnost přesídlení do Ženevy

Ženeva již hostí **Kancelář OSN v Ženevě (UNOG)**, **WHO**, **MOP**, **UNHCR** a mnoho dalších agentur. Palais des Nations hostilo Valné shromáždění v roce 1988 a prokázalo škálovatelnost prostřednictvím velkých konferencí, naposledy UNCTAD16 v roce 2025.

Diplomatické mise

Téměř všechny členské státy již udržují stálé mise v Ženevě. Přesídlení by vyžadovalo rozšíření, ale náklady by byly kompenzovány úsporami z uzavření nebo zmenšení kanceláří v New Yorku, kde jsou náklady na nemovitosti a životní náklady mnohem vyšší.

Rámec hostitelské země

Švýcarsko má dlouhodobý právní rámec pro operace OSN. Rozšířená dohoda o hostitelské zemi by mohla být vyjednána hladce, vzhledem k existující roli Ženevy jako centra OSN.

Náklady pro Spojené státy

- **Zaměstnanost:** Sekretariát OSN zaměstnává v New Yorku **7 500–8 000 pracovníků**, z nichž mnozí jsou občané USA nebo rezidenti. Jejich odchod by přímo snížil místní zaměstnanost.
- **Dodavatelé:** Cateringové, úklidové, dopravní a konferenční firmy by ztratily významné kontrakty.

Ztráty spojené s diplomatickými misemi

- **Stálé mise:** Uzavření nebo zmenšení ~190 diplomatických misí v New Yorku by snížilo poptávku po kancelářích, bytech a podpůrných službách. Postiženy by byly tisíce místních zaměstnanců.

Turismus a pohostinství

- **Týden Valného shromáždění:** Každoroční příliv tisíců diplomatů, médií a nevládních organizací přináší do pohostinství a turismu v New Yorku miliony dolarů.
- **Celkový příspěvek:** Studie odhadují, že komunita OSN generuje pro ekonomiku New Yorku **3,69 miliardy dolarů ročně**, podporující přibližně **16 000 pracovních míst**. Během deseti let by kumulativní ztráty dosáhly přibližně **40 miliard dolarů**.

Symbolické a strategické náklady

- **Ztráta měkké moci:** Hostování OSN poskytuje Washingtonu každodenní přístup ke světovým vůdcům. Přesídlení by ho připravilo o tuto jedinečnou diplomatickou výhodu.
- **Geopolitická porážka:** Tento krok by byl vnímán jako důkaz, že USA nelze věřit jako neutrálnímu hostiteli, což by podkopalo jejich nárok na vedení mezinárodního řádu založeného na pravidlech.

Očekávání protiargumentů USA

- **Suverénní právo kontrolovat hranice:** USA mohou tvrdit, že rozhodnutí o vízech jsou suverénními akty. Podpisem Dohody o sídle však USA výslovně omezily svou suverenitu v tomto kontextu.
- **Bezpečnostní odůvodnění:** USA by mohly odkázat na terorismus nebo veřejný pořádek. Systematické odmítání kritiků však prozrazuje politický záměr, nikoli bezpečnostní rizika.
- **Rozpočtový tlak:** Washington může hrozit zadržením svého 22% příspěvku do rozpočtu OSN. Takové hrozby by však jen posílily vnímání špatné víry a mohly by urychlit diverzifikaci financování OSN.

Plán pro Valné shromáždění

1. **Přijmout usnesení** odsuzující praktiky USA v oblasti víz jako porušení Dohody o sídle a potvrzující pravomoc Valného shromáždění určit místo svého zasedání.

2. **Požádat o poradní stanovisko ICJ**, aby posílilo právní základ pro přesídlení.
3. **Vyjednat se Švýcarskem** rozšíření dohody o hostitelské zemi pro trvalá zasedání Valného shromáždění.
4. **Fázované přesídlení** počínaje zasedáním Valného shromáždění v roce 2026 v Ženevě, poté rozšíření na další funkce sídla podle potřeby.

Závěr

Opakované bránění delegacím ze strany Spojených států prostřednictvím politicky motivovaného odmítání a rušení víz je *zásadním porušením* Dohody o sídle. Valné shromáždění není povinno toto tolerovat. Má jak právní pravomoc, tak praktické prostředky k přesunu svých zasedání do Ženevy.

Takové přesídlení by způsobilo Spojeným státům ekonomické ztráty v miliardách dolarů a významnou reputační porážku, zatímco by potvrdilo nezávislost a univerzálnost Organizace spojených národů. Pokud USA tento krok zpochybní, mohou spor předložit ICJ.

Nastal čas, aby Organizace spojených národů jednala rozhodně. Aby ochránila svou integritu, univerzálnost a důvěryhodnost, mělo by Valné shromáždění trvale přesídlit do Ženevy.